

Кафедра журналістики

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Голова приймальної комісії,
ректор Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна

Тетяна КАГАНОВСЬКА

“ ” 2023 p.

ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ

за спеціальністю 061 Журналістика

Харків – 2023

ДОКУМЕНТ СЕД АСКОД
Сертифікат 7AFDA0070000000000000000000000000000
Підписувач ГОЛОВКО ОЛЕКСАНДР МИКОЛАЙОВИЧ
Дійсний з 01.09.2022 13:31:33 по 31.08.2024 23:59:59

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

1901/6 від 13.04.2023

ПРОГРАМА

Основи журналістики. Журналістика як соціальний інститут: варіативність визначень і тлумачень. Журналістика як система засобів масової інформації. Джерела та методи збирання суспільно-значущої інформації для журналіста. Жанр як аспект журналістського текстотворення. Формальні елементи організації газетного тексту. Чинники ефективності та дієвості журналістських матеріалів. Інформаційне суспільство та його головні ознаки (основні теорії). «Чотири теорії преси» Ф. Сіберта, Р. Петерсона та І. Шрамма. Етапи розвитку масових комунікацій за М. Маклюеном. Теорія «маскомунікативної мозаїчної культури» А. Моля.

Теорія і методологія журналістської творчості. Порівняльна характеристика каналів комунікації: газета, радіо, телебачення, Інтернет. Структура журналістського тексту. Задум, тема, концепція, ідея твору. Композиція, конфлікт, сюжет твору. Процес написання журналістського твору. Образність журналістики і природа публіцистичного твору. Жанрові модифікації у журналістиці та індивідуально-творчий підхід до жанру.

Зображальна журналістика. Жанрова система фотожурналістики. Основні етапи підготовки фоторепортажу. Основні закони побудови фотокомпозиції. Специфіка самостійної та партнерської роботи фоторепортера. Способи використання світла при фотозйомці.

Основи радіожурналістики. Специфічні зображально-виражальні засоби радіомовлення (природні та технічні), своєрідність їхнього впливу на слухача. Основні функції радіомовлення. Тенденції розвитку сучасного радіомовлення. Специфіка радіожанрів. Проблема автора в сучасній радіожурналістиці; відомі українські радіожурналісти. Етапи становлення радіожурналістики в Україні.

Основи тележурналістики. Місце телебачення в системі ЗМІ. Роль та суспільні функції ТБ. Жанри телевізійної журналістики та жанри екрану. Програмування телевізійного мовлення та вимірювання телеаудиторії. Історичні етапи розвитку вітчизняного телебачення. Основні національні мовники в Україні. Телеаудиторія в процесі телевізійної комунікації. Телеметрія. Соціологія суспільної думки. Журналістські професії та амплуа на телебаченні. Основні тенденції розвитку телебачення в сучасному світі.

Історія української журналістики. Особливості становлення української журналістики XIX ст.; зв'язок журналістики з тогочасною гуманітарною ситуацією на українських землях. Основні цензурні документи доби: прагматичний і політичний аспекти. Роль Харківського університету у становленні української періодики. Альманахова журналістика. Публіцистика М. Костомарова. Публіцистика П. Куліша. Публіцистика І. Франка. Буковинська дискусія. Публіцистика І. Нечуя-Левицького. Публіцистика М. Драгоманова. Публіцистика В. Антоновича. М. Могилянський «О культурном творчестве»: зміст і проблематика. Філософсько-політична концепція праці Юліана Бачинського «Україна irredenta». Регіональна українська періодика кінця XIX – початку XX ст.

Зарубіжна журналістика. Поняття про пражурналістику й журналістику. КМК античності й Відродження: порівняльна характеристика. Перші газети й журнали Європи й США. Особливості зародження журналістики в США й Англії: порівняльна характеристика. «Ареопагітика» Джона Мільтона та її роль у становленні ліберальної теорії преси. Журналістська діяльність Д. Дефо і Д. Свіфта. Журналістська діяльність Д. Аддісона і Р. Стіля. Бостон як осередок перших американських періодичних видань. Роль Б. Франкліна в розвитку американської журналістики. Основні засади концепції «нового журналізму». Видавнича діяльність Д. Пулітцера. Видавнича діяльність У. Херста. Поняття *reppu press*: особливості, найяскравіші представники (на прикладі США). Формування нової системи масової комунікації у XX столітті. Розвиток макрекерської журналістики. Таблоїд як різновид масової преси. Найбільші світові медіа корпорації: загальна характеристика. Розвиток журнальної періодики у XX столітті. Журнал «Time» як представник щотижневих журналів новин. Журнал «Rider's Digest» як представник дайджестової періодики. Особливості розвитку інформаційного простору XX ст. CNN – перша глобальна телемережа новин. Інформаційна політика BBC. Euronews як найбільша міжнародна регіональна телемережа. Характеристика телекомпанії Al-Jazeera. Особливості розвитку системи масової комунікації на межі XX–XXI ст.

Журналістська деонтологія. Етичні засади діяльності журналіста, етичний кодекс українського журналіста. Законодавча база України в роботі журналіста. Правове регулювання реклами в ЗМІ. Дискримінація: визначення поняття, види, дискримінація в журналістських матеріалах. Правове регулювання діяльності журналіста під час роботи з дітьми. Мова ворожнечі: правове регулювання.

Теорія та історія соціальних комунікацій. Ідеї класичної соціології й теорії соціальних комунікацій. Франкфуртська школа: цілісна теорія сучасного суспільства як підґрунтя теорії комунікативної дії. Соціальна теорія Г. Маркузе як предтеча теорій соціальних комунікацій. Ідеї про «електричний бум» М. Маклуена як концептуальне підґрунтя теорії соціальних комунікацій. Теорія «нової електронної культури» і трансформація соціальних комунікацій: К. Поппер і М. Кастельс. Соціальні комунікації як явище та як наукова галузь знань. Моделі та функції комунікації. Інтернет як засіб соціальних комунікацій: негативні та позитивні прояви. Соціально-комунікаційні технології, їхні критерії. Класифікація форм комунікації. Візуальна комунікація. Подієва комунікація. Міфологічна комунікація. Міфологічні технології впливу ЗМК. Комунікативні технології пропаганди. Іміджеві технології, їхні функції.

Сучасні інформаційні та комунікаційні системи. Інформаційне суспільство як етап цивілізаційного розвитку людства, його головні ознаки. Проблеми національного інформаційного простору та інформаційна політика держави. Громадське телебачення: сучасний стан і тенденції розвитку. Проблеми інтерактивного процесу в сучасних засобах масової комунікації. Контент, етика та інші показники в форумах та коментарях. Місце й роль соціальних мереж у масовій комунікації. Особливості блогосфери як соціокультурного явища; точки дотику із традиційними ЗМК: конкуренція чи конвергенція.

Основи рекламної діяльності. Реклама і журналістика: аспекти взаємодії та протидії. Етико-правові засади сучасної рекламної діяльності. Канали поширення рекламної інформації: основні типи, їх переваги та обмеження. Реклама як площина відбиття та утворення соціальних стереотипів. Умови ефективності рекламної продукції у глобалізованому світі. Категорія правди в рекламному тексті та проблема маніпулювання. Реклама та соціальна відповідальність. Реклама в новітніх медіа: тенденції, перспективи, переваги та недоліки.

Паблік рилейшнз. PR як форма соціальної комунікації: основні функції та різновиди. Етика PR і соціальна відповідальність. Імідж як категорія комунікації, його складові та функції. Специфіка PR-діяльності в різних сферах суспільного життя. Прес-конференція: журналістський і PR виміри.

Психологія журналістської творчості. Журналістика та медіадіяльність в аспекті психології. Маніпулятивні технології в ЗМІ. Психологія медіадіяльності в ситуації інформаційної війни.

Журналістський менеджмент. Бізнесова діяльність редакції ЗМІ. Форми комерційної діяльності. Доходи та витрати друкованого видання: самоокупність, прибутковість, збитковість як фактори економічної діяльності ЗМІ. Джерела фінансування періодичних видань в ринкових умовах; редакційні та приредакційні комерційні структури. Реклама як комерційна діяльність видання. Роздержавлення ЗМІ. Форми державної підтримки періодичних видань. Висвітлення діяльності органів державної влади на договірній основі.

Загальне редагування. Поняття редагування: особливості підготовки медіатексту. Роль редактора та автора (журналіста) в створенні медіатексту. Редакторський аналіз як передумова створення якісного видавничого продукту. Особливості коректорської підготовки тексту. Засади логічного прочитання тексту. Особливості підготовки тексту для онлайн-видання.

Риторика. Античний риторичний канон. Вербальні та невербальні фактори мовленнєвого впливу. Правила ефективної аргументації. Категорії епідейктичної промови: поняття «топосу» та його взаємодія із цінностями аудиторії. Чинники ділової риторики.

Методика і методологія аналізу журналістського тексту. Журналістський текст як соціокомунікаційний феномен. Журналістський текст у ситуації інформаційної війни: функції, загрози, проблема довіри. Інтертекстові елементи в журналістському тексті. Візуальні компоненти медіатексту: типи, функції, тенденції. Аудіоряд у медіаматеріалах: типи, функції, тенденції. Правдивість / фейковість / маніпулятивність медійного тексту. Заголовок журналістського тексту: типи, функції, засоби увиразнення та впливу.

Критерії оцінювання

Вступне випробування відбувається у формі тесту. Тривалість тестового випробування – 3 астрономічні години (180 хвилин).

Тест містить 70 питань і оцінюється максимально у 200 балів.

Якщо робота має **від 1 до 19** правильних відповідей, абітурієнт отримує **менше ніж 100 балів** і не допускається до конкурсного відбору.

Якщо абітурієнт набрав **20** правильних відповідей, він отримує **100 балів** і право участі в подальшому конкурсі.

Кожна правильні відповідь **від 21 до 70** дає додаткові **2 бали**, тож абітурієнт може набрати за тестування загальну кількість балів – 200.

Якщо робота має **20 і більше** правильних відповідей, абітурієнт отримує **від 100 до 200 балів** відповідно до набраної кількості правильних відповідей на тестові завдання (перші 20 правильних відповідей оцінюються у 100 балів, кожна правильна відповідь на тестове завдання від 21-ої до 70-ої оцінюється в 2 бали).

Вступник допускається до участі у конкурсному відборі для зарахування на навчання, якщо оцінка з вступного випробування складає не менше 100 балів.

Рекомендована література

Основна

1. Ботьц Н. Абетка медіа / за загал. ред. В. Ф. Іванова; пер. з нім. В. Климченка. Київ : Академія української преси, Центр вільної преси, 2015. 177 с.

2. Вайшенберг З. Новинна журналістика : навч. посібн. / пер. з нім. В. Климченко, А. Баканов ; за загал. ред. В. Ф. Іванова. Київ : Академія Української Преси, 2011. 262 с.

3. Вайшенберг З., Кляйнштойбер Г. Й., Пьюксен Б. Журналістика та медіа : довідник / пер. з нім. П. Демешко та К. Макєєв; за загал. ред. В. Ф. Іванова, О. В. Волошенюк. Київ : Центр Вільної Преси, Академія Української Преси, 2011. 529 с.

4. Галлер М. Репортаж : навч. посіб. / пер. з нім. В. Климченко, В. Олійник; за загал. ред. В. Ф. Іванова. Київ : Центр Вільної Преси, Академія Української Преси, 2011. 348 с.

5. Гоян О. Я. Основи радіожурналістики і радіоменеджменту : підруч. для студ. вищ. навч. закл., які навчаються за напрямом «Журналістика» / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2004. 189 с.

6. Животко А. П. Історія української преси : навч. посіб. для студ. ф-тів журналістики вищих закл. освіти / М. Тимошик (упоряд.). Київ : Наша культура і наука, 1999. 368 с.

7. Здоровега В. Теорія і методика журналістської творчості : підручник / Львів : ПАІС, 2004. 268 с.

8. Іванов В. Основні теорії масової комунікації і журналістики : навч. посіб. / за наук. ред. В. В. Різуна Київ: Центр Вільної Преси, 2010. 258 с.

9. Іванов В. Ф. Стандарти новинної журналістики : навч. посібн. / Київ : Академія Української Преси, Центр Вільної Преси, 2007. 72 с.

10. Іванов В., Сердюк В. Журналістська етика : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Київ : Вища школа, 2006. 232 с.

11. Каппон Р. Настанови журналістам Ассошіейтед Пресс : професійний порадник / пер. з англ. А. Іщенка. Київ. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2005. 158 с.
12. Крейг Р. Інтернет-журналістика. Робота журналіста і редактора у нових ЗМІ / пер. з англ. А. Іщенка. Київ : Києво-Могилянська академія, 2007. 324 с.
13. Ла Рош, фон В. Вступ до практичної журналістики : навч. посіб. / пер. з фр. Київ : Академія Української Преси, 2005. 229 с.
14. Лизанчук В. В. Основи радіожурналістики : підруч. Київ : Знання, 2006. 341 с.
15. Лубкович І. М. Соціологія і журналістика : підруч. для журналістів і не тільки. Львів : ПАІС, 2005. 176 с.
16. Мак-Люен М. Галактика Гутенберга: становлення людини друкованої книги / М. Мак-Люен ; пер. з англ. А. А. Галушки, В. І. Постнікова. – К. : Ніка-Центр, 2015. – 388 с.
17. Михайлин І. Л. Історія української журналістики ХІХ століття : підруч. Київ. : Центр навчальної літератури, 2003. 720 с.
18. Михайлин І. Л. Основи журналістики : підруч. Київ : ЦУЛ, 2002. 284 с.
19. Словник журналіста : терміни, мас-медіа, постаті / під ред. Ю. М. Бідзіля. Ужгород : Закарпаття, 2007. 224 с.
20. Халер М. Пошук і збір інформації : навч. посіб. / пер. з нім. за загал. ред. В. Ф. Іванова та А. Коль. Київ : Академія Української Преси, Центр Вільної Преси, 2006. 308 с.
21. Шаповал Ю. Г. Фотожурналістика : навч. посіб. Рівне : Волин. обереги, 2007. 76 с.
22. Шнайдер В., Рауе П. Новий посібник з журналістики та онлайн-журналістики / пер. з нім. В. Климченко; за загал. ред. В. Іванова. Київ. : Академія української преси, Центр вільної преси, 2014. 358 с.

Допоміжна

23. Зражевська Н. І. Комунікаційні технології: лекції. Черкаси : Брама-Україна, 2010. 224 с.
24. Мащенко І. Г. Хроніка українського радіо і телебачення в контексті світового аудіовізуального процесу. Київ : Україна, 2005. 384 с.
25. Потятиник Б. Медіа : ключі до розуміння. Львів : ПАІС, 2004. 312 с.
26. Потятиник Б., Лозинський М. Патогенний текст. Львів : Місіонер, 1996. 296 с.
27. Романюк М. Українське пресознавство на порозі ХХІ століття. Львів, 2000. 110 с.
28. Стівенс М. Виробництво новин. Телебачення, радіо, Інтернет / пер. з англ. Київ : Києво-Могилянська академія, 2008. 323 с.
29. Українське телебачення : вчора, сьогодні, завтра / за заг. ред. І. С. Чижа. Київ : Дирекція ФВД, 2006. 648 с.
30. Хавкіна Л. М. Сучасний український рекламний міф : монографія. Харків : Харківське істор.-філол. товариство, 2010. 352 с.
31. Chomsky N. Media Control, Second Edition : The Spectacular

Achievements of Propaganda. 2nd ed. New York : Seven Stories Press, 2002. 112 p. (Open Media Series).

32. Bryant J., Thompson S. Fundamentals of Media Effects. 2nd ed. New York : Waveland Pr. Inc., 2012. 410 p.

33. Cushion S. Television Journalism. Thousand Oaks : SAGE Publications, Inc., 2011. 240 p. (Series : Journalism Studies : Key Texts).

34. The SAGE Handbook of Interview Research : The Complexity of the Craft / Ed. by Jaber F. Gubrium, James Holstein, Amir Marvasti, Karyn D. McKinney. 2nd ed. Thousand Oaks : SAGE Publications, Inc., 2012. 624 p.

35. Meltzer K. TV News Anchors and Journalistic Tradition : How Journalists Adapt to Technology. New York : Peter Lang Publishing Inc., 2010. 216 p.

36. Convergent Journalism : An Introduction : Writing and Producing Across Media / ed. by Vincent F. Filak. 2nd ed. Amsterdam; Boston : Focal Press, 2014. 262 p.

37. Quinn S. Convergent Journalism : The Fundamentals of Multimedia Reporting. New York : Peter Lang Publishing Inc., 2005. 256 p.

38. Wilkinson S., Grant A. E., Fisher D. J. Principles of Convergent Journalism. 2nd ed. New York : Oxford University Press, 2012. 320 p.

39. Encyclopedia of New Media : An Essential Reference to Communication and Technology / ed. by Steven G. Jones. Thousand Oaks, CA : Sage Publications, 2003. 532 p.

40. New Media, Old Media / ed. by Natalie Fenton. London ; New Delhi : Journalism & Democracy in the Digital Age. London : SAGE Publications, 2010. 220 p.

41. New Media Language / ed. by Jean Aitchison and Diana M. Lewis. London ; New York : Routledge, 2004. 209 p.

42. Graham G., Greenhill A., Shaw D., Vargo Ch.J. Content is King : News Media Management in the Digital Age. London : Bloomsbury Academic, 2015. 256 p.

ПЕРЕЛІК ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ

1. Агенція УНІАН. URL : <https://www.unian.net/> (дата звернення : 10.06.2019).

2. Академія Бі-бі-сі, Школа журналістики. URL : <http://www.bbc.co.uk/academy>.

3. Безпека журналістів. Український практикум : фільм. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=kKx0xuCHSp8>.

4. Блоги всеукраїнських інтернет-видань. URL : <http://www.pravda.com.ua/>, <http://24tv.ua/>, <http://www.radiosvoboda.org/>, <http://www.hromadske.tv/air/efir/>, <http://zik.ua/>, <http://www.galychyna.if.ua/>, <http://report.if.ua/>, <http://gk-press.if.ua/>.

5. Глобальна мережа журналістів-розслідувачів. URL : <https://gijn.org/>.

6. Громадська організація «Детектор медіа». URL : <http://detector.media>.

7. Громадська організація «Інтерньюз-Україна». URL : <http://internews.ua/>.

8. Декларація принципів поведінки журналістів. Прийнята Міжнародною федерацією журналістів. URL : <http://www.cje.org.ua/international/39/>.

9. Детектор брехні для медіа. URL : <https://newtonew.com/school/detektor-lzhi-dlya-interneta>.

10. Електронна бібліотека підручників. URL : <http://pidruchniki.com.ua/>.

11. Журналістика даних URL :
<http://texty.org.ua/pg/chapter/newsmaker/read/40161/41883>.
12. Кодекс етики українського журналіста. URL :
<http://www.cje.org.ua/documents/47/>.
13. Кодекс професійної етики НСЖУ. URL :
http://www.nsju.org/tabmenu/kodeks_etiki (дата звернення : 13.06.2019).
14. Кузнецова О. Д. Мережева етика журналістів URL :
www.mediakrytyka.info/drukovani/merezheva-etyka-zhurnalistiv.html.
15. Редакційні настанови Бі-Бі-Сі. URL :
<http://www.bbc.co.uk/editorialguidelines> (мовою оригіналу);
http://journlib.univ.kiev.ua/BBC_Guidelines_Ukr.pdf (український переклад).
16. Українська блогосфера. URL : <http://blogosphere.com.ua/>.
17. Make the Most of Social Media with Individualized Content. URL :
<https://www.keystoneacademic.com>.
18. Media Center (Internet Journal). URL : <http://edu.km.ru/mcenter>.
19. Mediamente. Biblioteca digitale. URL :
<http://www.mediamente.rai.it/english/bibliote/intervis/g/garcia.htm>.
20. MIT Media Lab. URL : <http://www.media.mit.edu/>.

Голова фахової атестаційної комісії

_____ Наталя НЕЧАЄВА

Програму затверджено на засіданні приймальної комісії Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Протокол № 3 від 3 квітня 2023 р.

Відповідальний секретар

_____ Сергій ЄЛЬЦОВ